

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 11. aprila 2019*

„Predhodno odločanje – Direktiva 2003/88/ES – Organizacija delovnega časa – Zaščita varnosti in zdravja delavcev – Maksimalni tedenski delovni čas – Referenčno obdobje – Premična ali fiksna narava – Odstopanje – Uslužbenci policije“

V zadevi C-254/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložil Conseil d'État (državni svet, Francija) z odločbo z dne 4. aprila 2018, ki je prispela na Sodišče 12. aprila 2018, v postopku

Syndicat des cadres de la sécurité intérieure

proti

Premier ministre,

Ministre de l'Intérieur,

Ministre de l'Action et des Comptes publics,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi A. Arabadjiev, predsednik senata, T. von Danwitz, E. Levits, C. Vajda (poročevalec) in P. G. Xuereb, sodniki,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodna tajnica: V. Giacobbo-Peyronnel, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 29. novembra 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Syndicat des cadres de la sécurité intérieure P. Gernez, avocat,
- za francosko vlado R. Coesme, A.-L. Desjonquères in E. de Moustier, agenti,
- za Evropsko komisijo C. Valero in M. van Beek, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 28. februarja 2019

* Jezik postopka: francoščina.

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6(b), člena 16(b), člena 17(3) in člena 19, prvi odstavek, Direktive 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 381).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Syndicat des cadres de la sécurité intérieure (sindikar srednjih in višjih kadrov v službah notranje varnosti, v nadaljevanju: SCSI) na eni strani in Premier ministre (predsednik vlade, Francija), ministre de l'Intérieur (minister za notranje zadeve, Francija) in ministre de l'Action et des Comptes publics (minister za javno politiko in javne račune, Francija) na drugi v zvezi z referenčnim obdobjem, uporabljenim za izračun povprečnega tedenskega delovnega časa aktivnih uslužbencev v službah nacionalne policije.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 89/391/EGS

- 3 Člen 2 Direktive Sveta z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (89/391/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 349) določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za vsa področja dejavnosti, javna in zasebna (industrijske, kmetijske, komercialne, storitvene, izobraževalne, kulturne, razvedrilne, itd.).

2. Ta direktiva se ne uporablja tam, kjer ji posebne značilnosti nekaterih posebnih dejavnosti javnih služb, kakršne so oborožene sile ali policija, ali nekaterih posebnih dejavnosti v službah civilne zaščite neizogibno nasprotujejo.

V tem primeru se morata varnost in zdravje delavcev zagotoviti, kolikor je mogoče, glede na cilje te direktive.“

Direktiva 2003/88

- 4 V uvodni izjavi 15 Direktive 2003/88 je navedeno:

„V zvezi z vprašanjem, ki se lahko pojavi glede organizacije delovnega časa znotraj podjetja, je zaželeno, da se omogoči prožnost pri uporabi nekaterih določb te direktive in pri tem zagotovi upoštevanje načel varovanja zdravja in varnosti delavcev.“

- 5 Člen 1 Direktive 2003/88 določa:

„[...]“

2. Ta direktiva se nanaša na:

- (a) minimalni čas dnevnega počitka, tedenskega počitka in letnega dopusta kot tudi na odmore in najdaljši [maksimalni] tedenski delovni čas; in
- (b) določene vidike nočnega in izmenskega dela ter vzorcev dela.

3. Ta direktiva se uporablja za vse sektorje dejavnosti, tako javne kot zasebne, skladno s členom 2 Direktive 89/391/EGS, brez vpliva na člene 14, 17, 18 in 19 te direktive.

[...]

4. Določbe Direktive 89/391/EGS se v celoti uporabljajo za zadeve iz odstavka 2, brez vpliva na bolj zavezujoče in/ali posebne določbe, vsebovane v tej direktivi.“

6 Člen 3 Direktive 2003/88 v zvezi z dnevnim počitkom določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi vsakemu delavcu zagotovijo pravico do minimalnega dnevnega počitka 11 zaporednih ur v 24-urnem obdobju.“

7 Člen 5 te direktive, naslovljen „Tedenski počitek“, določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da ima delavec v sedemdnevnem obdobju pravico do najmanj 24 ur neprekinjenega počitka in do 11 ur dnevnega počitka iz člena 3.

[...]“

8 Člen 6 navedene direktive, naslovljen „Najdaljši [Maksimalni] tedenski delovni čas“, določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi v skladu s potrebo po varovanju zdravja in varnosti delavcev zagotovijo, da:

[...]

(b) povprečni delovni čas za vsako sedemdnevno obdobje, vključno z nadurami, ne presega 48 ur.“

9 Člen 16 iste direktive, naslovljen „Referenčna obdobja“, določa:

„Države članice lahko določijo:

[...]

(b) za uporabo člena 6 (najdaljši [maksimalni] tedenski delovni čas) referenčno obdobje, ki ni daljše od štirih mesecev.

Plačan letni dopust, dodeljen skladno s členom 7, in odsotnost zaradi bolezni nista vključena ali ne štejeta pri izračunu povprečja;

[...]“

10 Člen 17 Direktive 2003/88 določa ta odstopanja:

„[...]

2. Odstopanja iz odstavkov 3, 4 in 5 se lahko določijo z zakoni, podzakonskimi ali upravnimi akti ali s kolektivnimi pogodbami ali sporazumi, sklenjenimi med socialnimi partnerji, če zadevni delavci dobijo enakovreden nadomestni počitek ali če se jim, v izjemnih primerih, ko to iz objektivnih razlogov ni mogoče, zagotovi ustrezno varstvo.

3. V skladu z odstavkom 2 tega člena so mogoča odstopanja od členov 3, 4, 5, 8 in 16:

[...]

(b) v primeru dejavnosti varovanja in nadzora, ki zahtevajo stalno prisotnost, zaradi varovanja posesti ali oseb, zlasti varnostnikov in oskrbnikov ali podjetij za varovanje;

(c) v primeru dejavnosti, ki zahtevajo nepretrgano storitev ali proizvodnjo [...]

[...]“

11 Člen 19 te direktive, naslovljen „Omejitve odstopanj od referenčnih obdobj“, v prvem in drugem odstavku določa:

„Zaradi možnosti odstopanja od člena 16(b), predvidene v členu 17(3) in členu 18, referenčno obdobje ne sme preseči šestih mesecev.

Vendar pa imajo države članice skladno s splošnimi načeli varovanja zdravja in varnosti delavcev možnost, da iz objektivnih ali tehničnih razlogov ali razlogov, povezanih z organizacijo dela, kolektivnimi pogodbami ali sporazumi, sklenjenimi med socialnimi partnerji, določijo referenčna obdobja, ki v nobenem primeru ne presegajo dvanajstih mesecev.“

Francosko pravo

12 Člen 3 décret n° 2000-815 relatif à l'aménagement et à la réduction du temps de travail dans la fonction publique de l'État et dans la magistrature (odlok št. 2000-815 o organizaciji in skrajšanju delovnega časa za javne uslužbenke države in poklice v pravosodju) z dne 25. avgusta 2000 (JORF z dne 29. avgusta 2000, str. 13301), kakor je bil spremenjen z décret n° 2011-184 (odlok št. 2011-184) z dne 15. februarja 2011 (JORF z dne 17. februarja 2011, str. 2963), določa:

„I.– Pri organizaciji dela se morajo upoštevati spodaj opredeljena minimalna jamstva.

Dejanski tedenski delovni čas, skupaj z nadurami, ne sme presegati niti 48 ur v istem tednu niti v povprečju 44 ur v katerem koli obdobju 12 zaporednih tednov, tedenski počitek, ki načeloma zajema nedeljo, pa ne sme biti krajši od 35 ur.

[...]

II.– Od pravil, določenih v odstavku I, je mogoče odstopati le v teh primerih in pod temi pogoji:

(a) če se glede na predmet zadevne javne službe zahteva njeno stalno izvajanje, zlasti zaradi zaščite oseb in premoženja, in sicer z odlokom Conseil d'État (državni svet), sprejetim glede na okoliščine primera na podlagi mnenja odbora za zdravje in varnost, tehničnega odbora ministrstva in Conseil supérieur de la fonction publique (višji uradniški svet), ki določi nadomestilo, ki se prizna kategorijam zadevnih uslužbenecv;

[...]“

- 13 Člen 1 décret n° 2002-1279 portant dérogations aux garanties minimales de durée du travail et de repos applicables aux personnels de la police nationale (odlok št. 2002-1279 o odstopanjih od minimalnih jamstev za delovni čas in čas počitka, ki se uporabljajo za zaposlene v nacionalni policiji) z dne 23. oktobra 2002 (JORF z dne 25. oktobra 2002, str. 17681), kakor je bil spremenjen z décret n° 2017-109 (dekret št. 2017-109) z dne 30. januarja 2017 (JORF z dne 31. januarja 2017), določa:

„Pri organizaciji dela aktivnih uslužbencev v službah nacionalne policije, se odstopa od minimalnih jamstev, določenih v odstavku I člena 3 zgoraj navedenega odloka z dne 25. avgusta 2000, kadar to zahtevajo naloge javne varnosti in javnega miru, naloge kriminalistične policije ter naloge zbiranja obveščevalnih podatkov in preiskovalne naloge, ki so jim zaupane.

Pri tem odstopanju pa morajo biti spoštovani ti pogoji:

1. izmerjeni tedenski delovni čas za vsako sedemdnevno obdobje skupaj z nadurami v povprečju ne sme presegati 48 ur v obdobju enega polletja koledarskega leta;

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 14 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da odlok št. 2002-1279, kakor je bil spremenjen z odlokom št. 2017-109, določa posebna pravila glede delovnega časa in počitka, ki se uporabijo za zaposlene v francoski nacionalni policiji. Ta odlok med drugim v členu 1 določa, da izmerjeni tedenski delovni čas za vsako sedemdnevno obdobje skupaj z nadurami v povprečju ne sme presegati 48 ur v obdobju enega polletja koledarskega leta.
- 15 SCSi je 28. marca 2017 vložil tožbo pri Conseil d'État (državni svet, Francija), s katero je predlagal razglasitev ničnosti te določbe. SCSi med drugim trdi, da navedena določba s tem, da za izračun povprečnega tedenskega delovnega časa upošteva referenčno obdobje, izraženo s polletji koledarskega leta, in ne referenčnega obdobja šestih mesecev, katerega začetek in konec se s tekom časa spreminjata, krši pravila Direktive 2003/88.
- 16 Predložitveno sodišče se sprašuje, ali je treba člen 6 v povezavi s členom 16 Direktive 2003/88 razlagati tako, da določata referenčno obdobje, ki je opredeljeno premično, ali tako, da državam članicam prepuščajo izbiro, da to obdobje opredelijo kot premično ali fiksno.
- 17 Sprašuje se tudi, ali lahko, če bi bilo mogoče le premično referenčno obdobje, navedeno obdobje ohrani premično naravo, kadar je podaljšano na šest mesecev v skladu z odstopanjem iz člena 17(3)(b) Direktive 2003/88.
- 18 V teh okoliščinah je Conseil d'État (državni svet, Francija) prekinil odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložil ti vprašanji:

„1. Ali je treba določbe členov 6 in 16 [Direktive 2003/88] razlagati tako, da določajo referenčno obdobje, ki je opredeljeno premično, ali tako, da državam članicam prepuščajo izbiro, da to obdobje opredelijo kot premično ali fiksno?

2. Ali se v primeru, da bi bilo treba te določbe razlagati tako, da določajo premično referenčno obdobje, možnost odstopanja od člena 16(b), določena v členu 17, lahko nanaša ne samo na trajanje referenčnega obdobja, ampak tudi na njegovo premično naravo?“

Vprašanja za predhodno odločanje

- 19 Predložitevno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(b), člen 16(b) in člen 19, prvi odstavek, Direktive 2003/88 razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki za izračun povprečnega tedenskega delovnega časa določa referenčna obdobja, ki se začnejo in končajo na fiksne koledarske datume, in ne premično opredeljena referenčna obdobja.
- 20 V skladu s členom 6(b) navedene direktive „povprečni delovni čas za vsako sedemdnevno obdobje, vključno z nadurami, ne presega 48 ur“.
- 21 Člen 16(b) iste direktive določa, da lahko države članice za izračun povprečnega tedenskega delovnega časa določijo referenčno obdobje, ki ni daljše od štirih mesecev.
- 22 Referenčno obdobje iz člena 16(b) Direktive 2003/88 se lahko v skladu s členom 19, prvi odstavek, te direktive v nekaterih primerih ali za nekatere dejavnosti, določene med drugim v členu 17(3) navedene direktive, kot so „dejavnosti varovanja in nadzora, ki zahtevajo stalno prisotnost, zaradi varovanja posesti ali oseb“, ali „dejavnosti, ki zahtevajo nepretrgano storitev ali proizvodnjo“, izjemoma podaljša do šest mesecev. V postopku v glavni stvari je Francoska republika to ureditev o odstopanju uporabila za aktivne uslužbenke v službah nacionalne policije.
- 23 Tako iz določb, navedenih v točkah 21 in 22 te sodbe, izhaja, da povprečnega tedenskega delovnega časa ni treba izračunati na podlagi sedemdnevni obdobji, temveč na podlagi tako imenovanih „referenčnih“ obdobji, ki lahko obsegajo do štiri mesece v okviru splošne ureditve in do šest mesecev v okviru ureditve o odstopanju. V skladu z uvodno izjavo 15 Direktive 2003/88 je namen izračuna povprečnega tedenskega delovnega časa na podlagi referenčnih obdobji ta, da se omogoči prožnost pri uporabi člena 6(b) te direktive, da se lahko vsakršno preseganje maksimalnega tedenskega delovnega časa v nekaterih delih referenčnega obdobja izravna z ustreznim skrajšanjem v drugih delih tega obdobja. Zato se ne zahteva, da bi moralo biti število ur dela enakomerno razporejeno v celotnem trajanju referenčnega obdobja (sodba z dne 9. novembra 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, točka 43).
- 24 Iz določb, navedenih v točkah 21 in 22 te sodbe, prav tako izhaja, da je pojem „referenčno obdobje“ na eni strani enoten pojem, ki ima tako v okviru splošne ureditve kot tudi v okviru ureditve o odstopanju enak pomen, in na drugi strani pojem, ki nikakor ne napotuje na nacionalno pravo držav članic ter ki ga je treba torej razumeti kot avtonomen pojem prava Unije in ga na njenem ozemlju, ne glede na opredelitve, ki se uporabljajo v državah članicah, enotno razlagati tako, da se upoštevajo besedilo zadevnih določb ter sobesedilo in cilji, ki se uresničujejo z ureditvijo, katere del so (glej po analogiji sodbo z dne 9. novembra 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, točka 38 in navedena sodna praksa).
- 25 Zato je treba glede na besedilo in sobesedilo členov 16 in 19 Direktive 2003/88 ter ciljev, ki se uresničujejo s to direktivo, ugotoviti, ali je mogoče referenčna obdobja opredeliti kot obdobja, ki se začnejo in končajo na fiksne koledarske datume, torej kot fiksna referenčna obdobja, ali pa kot obdobja, katerih začetek in konec se stalno premikata s tekom časa, torej kot premična referenčna obdobja.
- 26 Na prvem mestu je treba ugotoviti, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 46 sklepnih predlogov, da iz besedila členov 16 in 19 Direktive 2003/88 ni razviden odgovor na vprašanje, ali je treba referenčna obdobja opredeliti fiksno ali premično, in da zato besedilo teh členov uporabi ene od teh metod ne nasprotuje bolj kot uporabi druge.
- 27 Na drugem mestu tudi sobesedilo členov 16 in 19 Direktive 2003/88, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 58 sklepnih predlogov, ne omogoča odgovora na to vprašanje.

- 28 Kot sta francoska vlada in Evropska komisija poudarili v svojih pisnih stališčih, je Sodišče sicer v zvezi s „sedemdnevni obdobjem“ iz člena 5 Direktive 2003/88, ki se nanaša na tedenski počitek in ki ga je Sodišče opredelilo kot „referenčno obdobje“ v smislu te direktive, ugotovilo, da je mogoče referenčno obdobje v tem okviru opredeliti kot fiksno obdobje, v katerem je treba dodeliti neko število zaporednih ur počitka, ne glede na to, kdaj so te ure počitka dodeljene (sodba z dne 9. novembra 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, točka 43). Francoska vlada iz uporabe pojma „fiksno“ v točki 43 te sodbe sklepa, da bi bilo treba pojem „referenčno obdobje“ razumeti kot obdobje, ki se opredeli fiksno.
- 29 Vendar take razlage točke 43 sodbe z dne 9. novembra 2017, Maio Marques da Rosa (C-306/16, EU:C:2017:844), kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 55 sklepnih predlogov, ni mogoče sprejeti. Pojem „fiksno“, ki je uporabljen v tej sodbi, se ne sme razumeti v smislu „obdobja, ki nujno sovпада s koledarskim letom“, temveč kot „enota za merjenje časa“, to je v navedeni sodbi kot obdobje, ki traja sedem dni.
- 30 V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 9. novembra 2017, Maio Marques da Rosa (C-306/16, EU:C:2017:844), se namreč vprašanje, ki ga je analiziralo Sodišče, ni nanašalo na fiksno ali premično referenčno obdobje, temveč zgolj na to, ali je treba obvezen dan tedenskega počitka iz člena 5 Direktive 2003/88 priznati najpozneje dan po obdobju šestih zaporednih dni dela ali pa ga je treba priznati znotraj vsakega sedemdnevnega obdobja. Sodišče je s tem, da je potrdilo zadnjenavedeno možnost, pojem „fiksno obdobje“ razumelo kot obdobje neke dolžine, ne da bi odločilo, ali morata začetek in konec tega obdobja sovpadati s koledarskim letom oziroma splošneje ustrezati določenim datumom, kot so datumi v koledarskem tednu.
- 31 Iz navedenega izhaja, da lahko ob neobstoju pojasnil, ki bi izhajala iz besedila in sobesedila členov 16 in 19 Direktive 2003/88, države članice referenčna obdobja določijo po prostem preudarku na podlagi metod po lastni izbiri, če se spoštujejo cilji, ki se uresničujejo s to direktivo.
- 32 Na tretjem mestu je treba v zvezi s cilji, ki se uresničujejo z Direktivo 2003/88, opozoriti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je namen te direktive zagotoviti boljšo zaščito varnosti in zdravja delavcev med drugim s tem, da se v njenem členu 6(b) določa zgornja meja povprečnega tedenskega delovnega časa. Ta zgornja meja je pravilo socialnega prava Unije, ki je posebnega pomena in ki mora veljati za vsakega delavca kot minimalna zahteva, namenjena zagotavljanju njegove varnosti in zdravja (sodbi z dne 14. oktobra 2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, točki 32 in 33 ter navedena sodna praksa, in z dne 10. septembra 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, točki 23 in 24 ter navedena sodna praksa).
- 33 Poleg tega je pomembno, da se v celoti zagotovi polni učinek pravic, ki jih delavcem podeljuje Direktiva 2003/88, kar nujno obsega obveznost držav članic, da zagotovijo spoštovanje vsake minimalne zahteve, ki jo odreja ta direktiva, in da med drugim preprečijo vsako prekoračitev maksimalnega povprečnega tedenskega delovnega časa, kot je določen v členu 6(b) navedene direktive. Ta razlaga je namreč edina, ki je v skladu s ciljem te direktive, ki je zagotoviti učinkovito zaščito varnosti in zdravja delavcev s tem, da se jim dejansko zagotovi delovni čas, ki v povprečju ne presega zgornje meje 48 ur na teden v celotnem referenčnem obdobju (glej v tem smislu sodbo z dne 7. septembra 2006, Komisija/Združeno kraljestvo, C-484/04, EU:C:2006:526, točka 40 in navedena sodna praksa, in z dne 14. oktobra 2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, točka 51 in navedena sodna praksa).
- 34 Sodišče je v zvezi s tem že presodilo, da ta cilj zajema, da morajo biti vsakemu delavcu zagotovljena obdobja ustreznega počitka, ki morajo biti ne le dejanska, tako da se zadevnim osebam omogoči obnova moči po utrujenosti, ki je posledica dela, ampak tudi preventivna, tako da se kar se da zmanjša nevarnost poslabšanja varnosti in zdravja delavcev, ki jo lahko pomeni kopičenje delovnega časa brez potrebnega počitka (glej v tem smislu sodbo z dne 7. septembra 2006, Komisija/Združeno kraljestvo, C-484/04, EU:C:2006:526, točka 41 in navedena sodna praksa).

- 35 Poudariti je treba tudi, da se, kot je razvidno iz uvodne izjave 15 Direktive 2003/88, s prožnostjo, ki jo ta direktiva priznava svojim členoma 16 in 19 med drugim v zvezi z uporabo člena 6(b) navedene direktive, ne posega v spoštovanje načel zaščite varnosti in zdravja delavcev.
- 36 Poleg tega iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je treba odstopanja iz člena 17 Direktive 2003/88 razlagati tako, da se njihovo področje uporabe omeji na to, kar je nujno potrebno za zaščito interesov, katerih varstvo ta odstopanja omogočajo (glej v tem smislu sodbi z dne 26. julija 2017, Hälvä in drugi, C-175/16, EU:C:2017:617, točka 31, in z dne 21. februarja 2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, točka 38).
- 37 Ob upoštevanju teh preudarkov je treba ugotoviti, ali so tako fiksna referenčna obdobja kot tudi premična referenčna obdobja v skladu s ciljem Direktive 2003/88, ki je zagotoviti učinkovito zaščito varnosti in zdravja delavcev.
- 38 V zvezi s tem je treba poudariti, da so fiksna in premična referenčna obdobja sama po sebi v skladu z navedenim ciljem direktive 2003/88, ker omogočajo, da se preveri, da delavec v povprečju ne dela več kot 48 ur na teden v celotnem zadevnem obdobju in da so tako zahteve v zvezi z njegovim zdravjem in varnostjo spoštovane. Pri tem ni pomembno, ali se začetek in konec referenčnega obdobja določita glede na fiksne koledarske datume ali sproti s tekom časa.
- 39 Vendar je vpliv fiksnih referenčnih obdobj na varnost in zdravje delavcev odvisen od vseh upoštevnihih okoliščin, kot so narava dela in delovni pogoji ter zlasti maksimalni tedenski delovni čas in trajanje referenčnega obdobja, ki ju je določila zadevna država članica. Kot so se namreč strinjali vsi udeleženci postopka, lahko fiksna referenčna obdobja drugače kakor premična referenčna obdobja ustvarijo položaje, v katerih je mogoče, da se cilj zaščite zdravja in varstva delavcev ne uresničuje.
- 40 V zvezi s tem je treba poudariti, da lahko metoda fiksnega referenčnega obdobja povzroči, da delodajalec delavcu v dveh zaporednih referenčnih obdobjih poveže intenziven delovni čas in tako kljub spoštovanju počitka iz členov 3 in 5 Direktive 2003/88 povzroči, da tak delavec v povprečju prekorači zgornjo mejo tedenskega delovnega časa v obdobju, ki bi zajemalo del teh dveh fiksnih obdobj in ki bi ustrezalo premičnemu referenčnemu obdobju enake dolžine. Tak položaj ne more nastati, če se referenčno obdobje določi na premični podlagi, saj premična referenčna obdobja po definiciji povzročijo, da se povprečni tedenski delovni čas stalno ponovno izračunava.
- 41 Tako so fiksna in premična referenčna obdobja, obravnavana ločeno, sama po sebi sicer v skladu s ciljem zaščite zdravja in varnosti delavcev, vendar lahko kombinacija dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobjih glede na maksimalni tedenski delovni čas in trajanje referenčnega obdobja, ki ju določi zadevna država članica, povzroči položaje, v katerih je lahko ta cilj ogrožen, tudi če bi bili spoštovani počitki iz členov 3 in 5 Direktive 2003/88.
- 42 Francoska republika v obravnavanem primeru ni le izčrpala polja proste presoje, ki ji je z Direktivo 2003/88 priznana v zvezi z maksimalnim tedenskim delovnim časom, saj je določila, da ta znaša 48 ur, temveč je uporabila tudi odstopanje iz člena 17(3) te direktive v povezavi s členom 19, prvi odstavek, navedene direktive, da je referenčno obdobje za izračun povprečja maksimalnega tedenskega delovnega časa podaljšala na šest mesecev. V teh okoliščinah uporaba fiksnih referenčnih obdobj ne omogoča, da bi bilo zagotovljeno, da bi bil povprečen maksimalni tedenski delovni čas 48 ur spoštovan v vsakem obdobju šestih mesecev, ki zajema del dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobj.
- 43 Glede na sodno prakso, na katero je bilo opozorjeno v točkah 32 in 33 te sodbe, je treba torej ugotoviti, da bi bila uresničitev cilja Direktive 2003/88 ogrožena, če uporabe fiksnih referenčnih obdobj ne bi spremljali mehanizmi, ki omogočajo, da se zagotovi, da se maksimalni povprečni tedenski delovni čas 48 ur spoštuje v vsakem šestmesečnem obdobju, ki zajema del dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobj.

- 44 Poleg tega je treba opozoriti, da se mora v skladu s členom 19, drugi odstavek, Direktive 2003/88, če želi država članica referenčno obdobje podaljšati nad šest mesecev, v zvezi s tem skleniti kolektivna pogodba ali sporazum med socialnimi partnerji. V primeru, v katerem je referenčno obdobje iz člena 19, prvi odstavek, te direktive določeno na fiksni podlagi, lahko to pripelje do tega, da bi moral delavec v šestmesečnem obdobju, ki zajema del dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobj, v povprečju delati več kot 48 ur na teden, ne da bi bila v zvezi s tem sklenjena kolektivna pogodba ali sporazum med socialnimi partnerji. Tako bi lahko to obdobje, ki pokriva del dveh referenčnih obdobj, pripeljalo do položajev, ki bi bili dejansko mogoči le v okviru referenčnih obdobj iz člena 19, drugi odstavek, navedene direktive. Tak rezultat bi povzročil, da bi se spodkopavalo odstopanje, določeno s to določbo.
- 45 Predložitveno sodišče mora zato preveriti, ali so bili z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari določeni mehanizmi, ki omogočajo, kot je razvidno iz točke 43 te sodbe, da se zagotovi, da se maksimalni povprečni tedenski delovni čas 48 ur spoštuje v vsakem šestmesečnem obdobju, ki zajema del dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobj.
- 46 Poleg tega je treba opozoriti, da postopkovna pravila glede pravnih sredstev, katerih namen je zagotoviti varstvo pravic, ki jih ima pravni subjekt na podlagi prava Unije, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki veljajo za podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), in v praksi ne smejo onemogočati ali znatno oteževati izvrševanja pravic, ki jih podeljuje pravni red Unije (načelo učinkovitosti) (sodba z dne 24. oktobra 2018, XC in drugi, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 47 Kar zadeva, natančneje, načelo učinkovitosti, mora predložitveno sodišče zlasti preučiti učinkovitost pravnih sredstev, ki jih nacionalno pravo ponuja zadevnim delavcem, da zahtevajo, da se po potrebi z uporabo pospešenih postopkov ali postopkov za izdajo začasne odredbe brez odlašanja preneha vsaka praksa, ki ne bi spoštovala zahtev iz člena 6(b) Direktive 2003/88, kot bi morale izhajati iz pravnega prenosa v nacionalno pravo.
- 48 Glede na vse navedene preudarke je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člen 6(b), člen 16(b) in člen 19, prvi odstavek, Direktive 2003/88 razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki za izračun povprečnega tedenskega delovnega časa določa referenčna obdobja, ki se začnejo in končajo na fiksne koledarske datume, če ta ureditev vsebuje mehanizme, ki omogočajo, da se zagotovi, da se maksimalni povprečni tedenski delovni čas 48 ur spoštuje v vsakem šestmesečnem obdobju, ki zajema del dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobj.

Stroški

- 49 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Člen 6(b), člen 16(b) in člen 19, prvi odstavek, Direktive 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa je treba razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki za izračun povprečnega tedenskega delovnega časa določa referenčna obdobja, ki se začnejo in končajo na fiksne koledarske datume, če ta ureditev vsebuje mehanizme, ki omogočajo, da se zagotovi, da se maksimalni povprečni tedenski delovni čas 48 ur spoštuje v vsakem šestmesečnem obdobju, ki zajema del dveh zaporednih fiksnih referenčnih obdobj.

Podpisi